

[Per Federspiel.]

de seks lande, som nu udgør Fællesskabet, på den anden side Storbritannien og andre. Denne deling er nu ophørt, fordi den væsentligste del på vor side, Storbritannien, er med i De europæiske Fællesskaber. Vil vi stille os uden for alle de lande, som vi samarbejder med? Det er det, befolkningen den 2. oktober skal tage stilling til.

Knud Bro: Hr. Frode Jakobsen har mange bekymringer. En af dem er, at der vil komme til at se mærkt ud i sindene hos dem, som både er tilhængere og unge nu. Når jeg lytter til hr. Frode Jakobsen, så kan jeg ikke lade være med at tænke på en gammel historiker, der opsummerede sin visdom således om det danske folk: for tusind år siden drog alle mænd ud på havene, kun kællinger og skrællinger blev tilbage — fra dem nedstammer vi. Jeg tror ikke, at hr. Frode Jakobsen behøver at bekymre sig slet så meget på det danske folks vegne, heller ikke i et Europa, som han gør.

I og for sig undrer det mig mere, at hr. Morten Lange, som jo er en livsglad og meget praktisk mand, nærer en sådan frygtsommelighed over for teknologi og miljø og kløft og hvad der ellers findes i Europa. Jeg har ikke haft lejlighed til at studere hr. Morten Lange så dybtgående, som jeg kunne ønske, men jeg slog op i Nudansk Ordbog, hvor der står, at Morten er middeldansk, udviklet på dansk grund af ældre Martin og almindeligvis tilnavn for haren. Jeg synes, hr. Morten Lange nærer en frygtsommelighed for det, der skal ske i Europa, for den teknologiske udvikling, for det moderne samfund, for dets miljø, som jeg synes er ubegrundet.

For det første synes jeg, den er, ubegrundet, fordi vi på det menneskelige område, på det kulturelle område, jo altid har haft et fællesmarked. Der har aldrig været nogen finansminister — og de har været snedige mange af dem — som har kunnet lægge told på tanker, religion, kultur, eller hvad derom handler. Jeg mindes somme tider, når jeg hører debatten her, nogle af de gammelkonservative, som jeg aldrig har været så pjattet med, som fortalte, at velstanden, den skulle man passe på, det vigtigste det var dog det menneskelige osv., osv. Det er for let sagt. Man kan

ikke bare gøre det op som et valg mellem velstand eller menneskelig lykke.

Jeg vil gerne sige et par ord om det, som er det underliggende i denne debat, nemlig spørgsmålet om forholdet mellem vækst og menneskelig udvikling, hele den filosofi, som optager det moderne Europa — hvorfra mange af de tanker, som vi diskuterer i Danmark, også venstreorienterede, jo i virkeligheden stammer. Det rige samfunds målsætning, det ved vi alle, er brudt sammen. Vi kan ikke bare ønske en vækst for vækstens skyld, men vi kan heller ikke undvære en vækst, for så kan vi ikke løse de problemer, der er det moderne samfunds, dets miljøproblemer, dets forureningsproblemer, dets uddannelsesproblemer og alle de problemer, der kommer ind her. Jeg tror godt, vi kan ændre det gamle udtryk „bruttonationalprodukt“ som målsætning for vores politik her og andre steder med Tinbergens udtryk „bruttonationallykke“, for min skyld gerne. Men man undgår ikke af den grund at beskæftige sig med bruttonationalproduktet.

Jeg oplevede et eksempel i Stockholm på miljøkonferencen, hvor der var to ting, som jeg synes stod klart, og hvorfor måske en del folk blev desillusioneret efter denne konference, fordi man ikke gjorde sig klart, hvilke begrænsninger der var. For det første var der den begrænsning, at samarbejde er nødvendigt. Men til samarbejde knytter der sig den vanskelighed, som mange måske ikke forstod, at samarbejde begrænser også. Der er altid en afgivelse af nogen frihed i enhver form for samarbejde. I Stockholm var det tydeligt, at hvis vi ville mindske kløften mellem de rige lande og de fattige lande, så måtte vi begrænse vor målsætning for at kunne skabe en målsætning, der kunne være fælles for landene.

Den anden begrænsning er en økonomisk begrænsning. Det er ikke muligt for os at løse alle problemerne, hvis ikke vi har den fornødne økonomi til det. Men det giver os naturligvis alligevel lov til at beskæftige os med tanker og visioner i dette nye Europa. Jeg har hørt på de taler, der holdes om teknologiproblemet, om forureningsproblemer osv., hvor man siger: ja men hvad har de gjort? Ja, man kan sige, at i en lang række tilfælde har de såmænd gjort lige så meget